

Verantwoord gebruik van AI in je werk

Praktische handreiking voor zorgmedewerkers

Status: versie 1.0, juni 2026 — reacties welkom

Onderdeel van: TVWZ — AI: basisrichtlijnen & ethiek

Gebaseerd op: Het landelijke onderzoek AI-geletterdheid in de zorg (ZorgfocuZ/ECP, juni 2026), Praktische handreiking voor zorgmedewerkers (TVWZ, concept), Ai-beleidskader voor zorgorganisaties (Sigra) en de Ethische Quickscan AI (Anders Werken in de Zorg)

Over deze handreiking

Steeds meer zorgmedewerkers gebruiken AI in hun werk: om teksten te verbeteren, rapportages te structureren of informatie samen te vatten. Dat kan veel opleveren, maar uit onderzoek in onze regio en landelijk blijkt dat de meeste medewerkers niet weten wat wel en niet mag. Die onduidelijkheid leidt tot twee problemen: medewerkers die AI niet durven te gebruiken terwijl het hen zou helpen, en medewerkers die AI gebruiken op manieren die niet veilig zijn.

Deze handreiking geeft de basisregels voor het dagelijks gebruik van generatieve AI, zoals Copilot, ChatGPT of vergelijkbare hulpmiddelen. Ze geldt voor iedereen die binnen een aangesloten zorgorganisatie werkt, ongeacht functie.

Dit is een regionaal basisdocument. Elke organisatie vult zelf in welke AI-hulpmiddelen zijn goedgekeurd en bij wie je terecht kunt met vragen. Die plekken zijn in dit document gemarkeerd met een gekleurd blok. De ethische toetsing van nieuwe AI-toepassingen (zoals slimme sensoren of beslisondersteuning) verloopt via de Ethische Quickscan AI van Anders Werken in de Zorg; deze handreiking gaat over het dagelijkse gebruik door medewerkers.

Drie uitgangspunten

Alle regels in deze handreiking komen voort uit drie uitgangspunten, gebaseerd op het regionale kader voor verantwoord AI-gebruik:

- **De mens staat voorop** — AI is een hulpmiddel dat jou ondersteunt. Het vervangt nooit menselijke aandacht, de relatie met de cliënt of jouw professionele blik.
- **Jij beslist, AI adviseert** — AI mag informatie ordenen, suggesties doen en teksten verbeteren. De afweging en het besluit blijven altijd bij jou. Je mag gemotiveerd afwijken van wat AI voorstelt — sterker nog, dat hoort bij je vak.
- **Wees open over AI-gebruik** — Wees er niet geheimzinnig over dat je AI gebruikt. Openheid maakt het mogelijk om samen te leren wat werkt en wat niet.

De basisregels

ZO GEBRUIK JE AI VEILIG

Gebruik goedgekeurde hulpmiddelen	Werk alleen met AI-hulpmiddelen die jouw organisatie heeft goedgekeurd, via je werkaccount. Zo blijven gegevens binnen een beveiligde omgeving.
Controleer altijd de uitkomst	AI klinkt overtuigend, ook als het fout zit. Lees elke tekst na, controleer feiten en cijfers, en pas aan wat niet klopt. Jij blijft verantwoordelijk voor wat je gebruikt of verstuurt.
Geef context zonder persoonsgegevens	Hoe duidelijker je opdracht, hoe beter het resultaat. Beschrijf de situatie in algemene termen: 'een cliënt met beginnende dementie' in plaats van details die naar een persoon herleidbaar zijn.
Vermeld AI-gebruik waar dat relevant is	Bij documenten die ertoe doen — rapportages, adviezen, teksten voor cliënten of naasten — is het goed gebruik te vermelden dat AI heeft geholpen.
Meld fouten en twijfels	Zet AI je op het verkeerde been, of twijfel je of iets veilig was? Meld het bij het aanspreekpunt van je organisatie. Niet om af te rekenen, maar om samen te leren.
Vraag hulp als je er niet uitkomt	Je hoeft dit niet alleen uit te zoeken. Vraag bij je organisatie om een aanspreekpunt voor vragen over AI.

DIT DOE JE NIET

Geen persoonsgegevens invoeren	Voer nooit gegevens in die naar een cliënt, naaste of collega herleidbaar zijn. Dit gaat verder dan naam en adres — zie de toelichting op de volgende pagina.
Geen privé-accounts voor werk	Een gratis AI-tool zonder werkaccount valt onder consumentenvoorwaarden, ook op een beheerde organisatielaptop. Gebruik daarom bij voorkeur een goedgekeurde tool met je werkaccount. Heeft jouw organisatie die (nog) niet, ga er dan vanuit dat niets van wat je invoert beschermd is: houd het bij werk zonder persoonsgegevens of vertrouwelijke informatie, en geef bij je organisatie aan dat je een veilig alternatief nodig hebt.
Niet blind overnemen	Neem AI-teksten niet ongecontroleerd over in zorgdossiers, overdrachten of berichten aan cliënten en naasten.
Geen besluiten over cliënten	Laat AI nooit zelfstandig een besluit nemen over zorg, behandeling of toegang tot ondersteuning. AI mag informatie aandragen; het besluit is aan de professional.
Geen vertrouwelijke organisatie-informatie in open AI	Beleidsstukken, financiële gegevens, persoonlijke gegevens van medewerkers: die horen niet thuis in AI-hulpmiddelen buiten de organisatieomgeving.
Niet je eigen oordeel uitschakelen	Merk je dat je AI-antwoorden steeds minder kritisch bekijkt? Dat is het moment om bewust een stap terug te doen. Jouw klinische blik is niet vervangbaar.

Let op: herleidbaar is meer dan naam en adres

Het meest voorkomende misverstand — ook in onze regio — is dat een casus veilig is zolang er geen naam, adres of geboortedatum in staat. Dat klopt niet. Een combinatie van kenmerken kan iemand net zo goed herleidbaar maken: leeftijd, woonplaats of locatie, gezinssamenstelling, beroep, hobby's, een zeldzame aandoening of een opvallende gebeurtenis.

Vergelijk deze twee opdrachten aan een AI-hulpmiddel:

Niet zo: *“Schrijf een rapportage over een 84-jarige mevrouw op locatie De Linde, oud-onderwijzeres, drie dochters, die sinds de val van vorige week dinsdag angstig is bij het douchen.”*

Wie de locatie kent, weet binnen één zin over wie dit gaat — ook zonder naam.

Maar zo: *“Schrijf een rapportage over een oudere cliënt die na een recente val angstig is geworden bij de persoonlijke verzorging.”*

Dezelfde hulp van AI, zonder dat er iets over een herkenbare persoon wordt gedeeld. De details vul je daarna zelf aan in het beveiligde dossier.

Twijfel je of iets herleidbaar is? Behandel het dan als herleidbaar en laat het weg.

Bij twijfel: vier vragen

Weet je niet zeker of je AI ergens voor mag gebruiken? Loop deze vier vragen langs:

1. Staat het hulpmiddel op de goedgekeurde lijst van mijn organisatie? Nee → gebruik het niet, en vraag het aanspreekpunt naar een alternatief.
2. Kan wat ik invoer naar een persoon herleidbaar zijn? Ja of twijfel → maak het algemeen of laat het weg.
3. Kan ik de uitkomst zelf beoordelen op juistheid? Nee → gebruik AI hier niet voor, of leg de uitkomst voor aan een collega die het wél kan beoordelen.
4. Zou ik aan een cliënt, naaste of collega durven uitleggen hoe ik AI hier heb gebruikt? Nee → dan is dat je antwoord.

Kom je er met deze vragen niet uit, stel je vraag dan aan het aanspreekpunt van je organisatie.

Wat regelt jouw organisatie

Deze handreiking werkt alleen als elke organisatie een aantal zaken zelf regelt. De Europese AI-verordening (AI Act) verplicht organisaties bovendien om medewerkers voldoende AI-geletterd te maken voor de hulpmiddelen waarmee zij werken. Concreet betekent dit dat jouw organisatie zorgt voor:

- Een actuele lijst van goedgekeurde AI-hulpmiddelen, inclusief hoe je daarop inlogt
- Een aanspreekpunt voor vragen over AI, privacy en verantwoord gebruik (bijvoorbeeld een digicoach of AI-vaardige collega)
- Een eenvoudige route om fouten en incidenten met AI te melden
- Toegang tot scholing, waaronder de regionale microlearnings die met Saxion worden ontwikkeld

IN TE VULLEN DOOR JOUW ORGANISATIE

- Goedgekeurde AI-hulpmiddelen: [organisatie vult in, bijv. Microsoft Copilot via je werkaccount]
- Aanspreekpunt voor vragen: [naam/rol, bereikbaar via ...]
- Fouten of incidenten meld je via: [route, bijv. het bestaande meldsysteem]
- Scholing vind je via: [leerplatform/leerplein]

Verantwoording en samenhang

Deze handreiking is onderdeel van de TVWZ-opdracht 'AI: basisrichtlijnen & ethiek' en hangt samen met drie andere producten:

- **Scholing** — De microlearnings die worden ontwikkeld in de regio en de bestaande landelijke trainingen — de regels uit deze handreiking vormen daarvan de inhoudelijke basis
- **Ethische toetsing** — De Ethische Quickscan AI van Anders Werken in de Zorg, voor de afweging of een AI-toepassing verantwoord kan worden ingezet — vóór aanschaf en gedurende het gebruik.
- **Beleidsbouwstenen** — Het overzicht van bestaande richtlijnen en beleidskaders (waaronder het Sibra AI-beleidskader) dat organisaties kunnen gebruiken voor hun eigen organisatiebeleid

De inhoud is gebaseerd op de Ethische Quickscan AI (Anders Werken in de Zorg), het AI-beleidskader voor zorgorganisaties van Sibra (2025), het landelijke onderzoek AI-geletterdheid in de zorg (ZorgfocuZ/ECP/Digivaardig in de Zorg, juni 2026) en de behoefte-inventarisaties binnen de regio. *Alle documenten waarnaar we verwijzen staan gebundeld op de website van TVWZ:*

<https://www.technologievoorwarmezorg.nl/ai-in-de-zorg/>

Deze handreiking wordt gedeeld via de projectpagina van TVWZ en doorontwikkeld op basis van ervaringen uit de regio. Reacties en aanvullingen zijn welkom bij de projectleiding.